

Esther Scheldwacht maakt, is en speelt Helga Maria Baumgarten Tragikomisch pleidooi voor de onopvallende mens

Helga Maria Baumgarten. De naam van een bijzondere vrouw. Zo ook haar bedenker, Esther Scheldwacht. Ze maakte een voorstelling over haar zelfgeschapen personage. In een absurdistische confrontatie tussen de actrice en haar personage ontrafelen zich twee levensgeschiedenissen.

Door Eric Korsten

De denkbeeldige Thaise travestiet Shanu aan wie ze eerder in de solovoorstelling 'De Sunshine Show' in vlees en bloed, in lijf en leden, gestalte gaf, raapte ze ooit op in de contreien rond de Haagse Stationsbuurt. Dat was voor de voorstelling 'Hollandse Spoor' van het Nationale Toneel. Nu doet ze hetzelfde met Helga Maria Baumgarten. Zij het dan dat deze Helga in oorsprong een verpleegster in een psychiatrisch ziekenhuis was, een vrouw die bij het Ro Theater in de voorstelling 'Bossen' nu en dan haar patiënten van water moest voorzien.

"Ja, hoe gaat zoiets?", herhaalt Scheldwacht de vraag naar de herkomst van Baumgarten. "Regisseur Alize Zandwijk vroeg me in 'Bossen' een personage te spelen dat eigenlijk niet in het script voorkwam." Het draaide uit op een kleine, onopvallende vrouw die ze grotereels zelf kon 'construeren'. "Al improviserend stond ik steeds langer met haar op het toneel. Soms liet ik haar een kruiswoordpuzzel oplossen, dan weer een boterhammetje oppeuzelen. Ze ontwikkelde kortom een eigen leventje." Lachend: "Ik heb veel tijd met haar doorgebracht."

Pas naderhand ging Scheldwacht nadenken over haar innerlijke wezen. "Dat was rond de zomer van 2014. Ik ging over haar schrijven, in de vorm van een toneeltekst. Dialogen en monologen, want dat is mijn wijze van vastleggen. Eerst zat ik erg vastgeklonken aan het feitelijk registreren van het personage dat ik van 'Bossen' al zo goed kende, later kwam ik losser, vrijer, te staan ten opzichte van haar. Ik ging op een gegeven moment ongegeneerd wroeten in haar innerlijk. En ontdekte dat ze niet bekeken wilde worden. Ze zat er niet op te wachten dat ze op een toneelpodium de aandacht naar zich toetrok."

Maar Scheldwacht wroette vrolijk verder. "Ze heeft een geheim waar ze met niemand over praat. Als dochter van Chinese acrobaten werd ze verkocht aan een Duitse circusfamilie. Na een turbulente jeugd werd ze gedwongen het circus te verlaten." Vanaf dat moment was Helga's leven niet meer hetzelfde. Helga verdween dolgraag naar de achtergrond, maar doordat Esther Scheldwacht besloot een voorstelling over haar te maken, werd ze publie-

klijk voor de leeuwen gegooid, zichtbaar gemaakt.

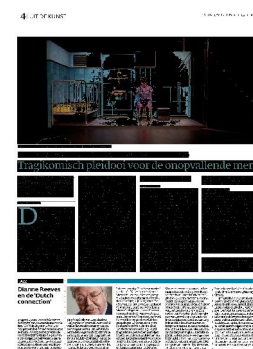
Absurdistisch

Op de keper beschouwd kwam het tot een confrontatie op papier tussen Scheldwacht en haar personage. Want per saldo een handgemeen met de pen tussen actrice en personage. En passant raakte ze daarmee precies aan de kern van de thema's die ze eerder ook al aansneed in 'De Sunshine Show' en haar vorige voorstelling, 'Op een mooie Pinksterdag'. Scheldwacht: "Ik wil graag het onzichtbare zichtbaar maken; hetgeen je normaal gesproken niet hoort hoorbaar maken, een stem geven." En zo werd een personage dat in aanleg niet wenste op te vallen, opeens geconfronteerd met haar bedenker, en deze met zichzelf. Daar, op dat moment, raakte de binnenwereld van de 'verzonnen' Helga Maria Baumgarten onherroepelijk verweven met die van haar createur, aan Esther Scheldwacht zelf, acteur, regisseur en tekstschrijver. En daarmee werd 'Helga Maria Baumgarten' naast een portret van een 'gewone' vrouw ook een voorstelling over Scheldwacht zelf, en zo over toneelspele, over waarheid, trouw blijven aan jezelf en verbeeldingskracht. "Waar zouden we zijn als we ons niets meer kunnen voorstellen, als er geen inlevingsvermogen bestaat of ons niet kunnen verplaatsten in de ander?" En zo is een tragikomische voorstelling over eenzaamheid, de kracht van introversie en een pleidooi voor de onopvallende mens geboren.

Tekst, regie én spel

"Het is geven en nemen," zo schetst Esther Scheldwacht de periode van tekstschrijven die daarop volgt. "We lokken het verhaal van de voorstelling woord voor woord bij elkaar uit. Soms is dat een tikkeltje schizofreen ja." Ook schizofreen is de taakverdeling: Esther Scheldwacht is net als eerder in 'De Sunshine Show' tekstschrijver, regisseur en acteur verenigd in een en dezelfde persoon. "Vooral in de laatste fase vóór de première, als iedereen met aanwijzingen op de propen komt, is dat soms lastig. Aan de andere kant: door alles in eigen hand te houden is de voorstelling precies zoals ik het verhaal vertellen wil. Tijdens het schrijven denk ik vaak al in beelden. De decorontwerper en de lichtontwerper gaan daar dan verder mee aan de slag. Na de première verandert de voorstelling nog wel. Een solo kun je pas echt goed krijgen als er publiek bij is. Schaven dus."

'Helga Maria Baumgarten' door Esther Scheldwacht, coproductie met Ro Theater en Theater aan het Spui. Te zien tot en met eind april, iedere vrijdag tot en met zondag. Meer informatie: rotheater.nl. Telefonisch tickets reserveren: (070) 346 52 72.

'Ik zal naar u glimlachen. Maar alleen als u kijkt.' | Foto: Martijn Beekman

